

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de vitiis

Wilhelm <Lyon, Prior>

[Basel], nicht nach 1475

Quomodo superbia se habeat ad bona. Secunda pars

[urn:nbn:de:bsz:31-308070](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-308070)

Unde peccatum inuidie in materia comunicat cum peccato
 ire. sed finem recipit a peccato superbie. Unde habitis
 de facili potest videri ratio. quare de superbia. ira. et inui-
 dia. posterius tractetur. quia hec tria vitia amorem nram
 inordinatum reddunt ad proximum. quatuor precedentia
 inordinatum reddunt ad nos ipsos. Inordinatio vero ali-
 cuius in se prior est. quam inordinatio ipsius ad alium. Pri-
 mus est quod animale. deinde quod spirituale. Unde cum quatuor
 prima vitia humana sint. et ita quodammodo carnalia. in or-
 dine doctrine priora sunt. tria vero que sequuntur. que di-
 bolica sunt et spiritualia. posteriora sunt. et inter ista tria pri-
 mus est vitium superbie. quia est occasio aliorum. et quia
 precedentibus magis assimilatur. ideo de ipso primo dicemus
 et hoc ordine. Primo ponemus ea que valent ad detestatio-
 nem superbie. Secundo ponemus diuersas diuisiones pertine-
 tes ad hoc vitium et de membris eius persequemur. Tertio tange-
 mus aliquid de remedijs contra superbiam. **¶** Quomodo
 superbia se habeat ad bona. secunda pars. **¶** Ca. primum
Ad detestationem vero huius vitij primo ostendemus
 quomodo ipsum se habeat ad bona. quomodo ad ce-
 tera mala quomodo ad dyabolum quomodo ad proxi-
 mum. quomodo ad deum. quomodo ad proprium subiectum. Notandum
 ergo quod vitium superbie si iam sunt bona in aliquo expellit.
 si non sine ea intrare non permittit. si qua remanent falsificat
 et inquinat. Ad primum pertinet illud aug. alta licantur et
 yma replentur. et illud bern. Superbia siue ias exstans siue
 non semper causa erit subtrahende gratie. Nunquam qui hu-
 milibus dat gratiam humili aufert dataz. et argumentum est superbie
 subtrahere gratiam. Et illud greg. Sic humilitas omnia vitia ener-
 uat. omnesque virtutes colligit et roborat. sic superbia omnes virtu-
 tes destruit et eriuat. Ad secundum pertinet illud. tumor infusa
 repellit. sic humilitas non solum gratiam est. sed etiam vas altaz gratiaz
 sic superbia non solum modo est malum. sed impedit etiam bonorum.
 Unde quidam sapiens ait alexandro. cum agnosceret eum

superbum. deus p̄sto est largiri sapientiaz. sed non habes
 vbi eam recipias. q̄ autem superbia bona falsificet. patet
 p̄ hoc q̄ ea que sunt de genere bonorum. si ex superbia pro
 cedant. vt scilicet fiant p̄pter vanam gloriam. non sunt
 meritoria ymo de meritoria. et videt̄ homo diues esse et
 nichil t. a. xet. **V**nde bern. **M**agna v̄tus humilitas. sine cu
 ius obtentu non solum v̄tus non sit. sed etiā in superbiam
 erumpit. q̄ etiam superbia bona inquinat. patet per illud
 poet̄. **I**nquinat egregios aduincta superbia mores. vñ
 quidam. **S**i tibi gratia. si sapiētia. formaq; detur. inq̄i
 nat omnia sola superbia si comitet̄. superbia est quedaz ve
 sti s maculata. qua superbi se ⁊ suos induunt. vñ de eccle.
 xiiij. **Q**ui cōmu nicauerit superbo. induet supbiam. et val
 de mirum est de superbo qui super om̄ia amat honores quo
 modo vestem ita maculatam vult induere. que qui equid
 in eo est maculat. **N**. cum ip̄e vestem istam pallio humili
 tatis operiat. iuxta illud grego. gloriosa res est hūilitas
 qua se palliari appetit superbia ne vilescat. mirum est quō
 superbus vestem superbie ex toto non deponit. et vestem
 humilitatis non assumit.

Cap. ij.

Sequit̄ videre. quomodo vicium superbie se habe
 at ad alia vicia. **N**otanduz ergo q̄ vicium supbie
 quasi rex est vitōrum. **V**nde maximū peccatuz vo
 catur in ps. vbi d̄r. **E**mundabor a delicto maximo. idest a
 superbia. dicit glo. ⁊ coronam d̄r habere. sed maledictam
 de quo legit̄ ysa. xxviii. **N**e corone supbie. ⁊ ad modū re
 gis quando hoc vicium venit ad aliquem. non solum venit
 sed adducit magnam societate vitōrum. **V**nde eccl̄. x. **I**n
 cium omnis peccati est superbia. quū tenuerit illam. adim
 plebitur maledictis idest vicijs. **V**bi dicit glosa. **D**e su
 perbia nascuntur hereses. scismata detractiones. inu
 dia. verbositas. iactancia. contentōnes. ⁊ huiusmodi.
 bern. **I**nciū om̄is peccati ⁊ causa totiꝝ pditōis est supbia
 propterea quisquis es qui salutem tuam studeas operari.

aduersus hanc sup caput tuū cornu crucis habere memē
 to. vt non eleueris in superbiā. hoc viciū etiā ad modū
 regis magnas expensas requirit. ita q̄ superbis homibus
 non sufficiūt episcopat⁹ archiepiscopat⁹ vel regna. vnde
 eccl̄. xxi. **D**omus que nimis locuples est. ad nichilabit su
 perbia. ⁊ cum superbia maiores expensas requirat quoni
 am cetera vicia. tamē mīn⁹ vtilitatis habet. ex vicijs que
 pertinet ad concupiscenciā carnis. vel deupiscētiā oca
 lozum. consequit⁹ vtilitas saltem corpis. supbia autē ani
 me nocet. corpi vero non videt⁹ prodesse. vnde sap. v. diē
 dampnati in inferno. quid p̄fuit nobis superbia. aut di
 uiciarum iactantia quid contulit nobis. viciū superbie
 postquā dominiū habet in aliquo. non amittit illud de faci
 li. sicut reges de facili non amittūt castruz q̄ semel possi
 dent. quia potenter illud defendūt. **V**nde eccl̄. iij. **S**mas
 goge superboꝝ non erit sanitas. si in tanto timore ⁊ angus
 tia sunt infirmi. cum infirmitas eoz̄ incurabilis esse dī.
 inquanto timore deberēt esse qui vitō superbie laborant.
 cum spūs sanct⁹ dicat eis. quod viciū illud non sanet⁹.
Viciū etiam supbie caput est antiqui serpentis. cuius
 capitis contritōni maxime est insistendū. vnde dictum est
 gen. iij. serpenti de muliere. que ecclie tenet figurā. ipsa
 cor teret caput tuū. serpens modica peussione capitis ex
 tinguit⁹. **S**i autē capiti peatur. frustra cetera mēbra ei⁹
 preuiciunt⁹. amputata autē cauda. nichilomin⁹ viuit. **S**i
 militer frustra alia vicia a se amputare nititur. qui super
 biam in se relinquit. vnde ieromi. **L**ubric⁹ est antiqu⁹ ser
 pens. ⁊ nisi capiti teneat⁹ totus statim illabit⁹. ⁊ eccl̄. xxi
 quasi a facie colubri. fuge peccatū. in colubro caput pre
 cipue fugimus. sic superbia precipue fugienda est. que
 est caput vitōrum. de hoc capite. potest intellige illud
 ecclesiā. xxx. **N**on est caput nequius super caput colu
 bri. contrito hoc capite. cetera vicia facile extirpantur.
Vnde iohānes crisostomus. **T**olle hoc viciū vt nō velint hoies

apparere hominibus. et sine labore omnia vicia refecantur
viciū superbie est p̄mogem̄? platonis. in morte cuius filij
israhel liberant. golyas in frōte percussus a dō. cecidit
in faciem suam. et p̄ualuit dāuid aduersus eum. vt legit̄
p̄mo reg. xvij. Sic qui superbiam que caput dyaboli est.
in se viriliter percusserit. aduersus dyabolum p̄ualebat.
Superbia etiā turris est babel. de qua legit̄ gen. xi. cuius
culmen attingit celum. quia hoc viciū etiam celestes vi-
ros et sp̄uales impugnat. iuxta illud grez. superbia nato-
ne celestis. celestes appetit mentes. **C**etera vicia quā sunt
cum superbia. se habent sicut domus iuxta turrim. que nō
de facili expugnat. quia turris defendit eam. sic vicia quā
sunt cum superbia. de facili non expugnant. quia ea sup-
bia defendit. sicut patet in vsuarijs et raptoribus. qui
ab vsuris et rapinis cessare nolunt. quia si ab eis cessarēt
inter vicinos suos honorifice viuere non possent. vt ipsi
dicunt. **V**nde manifestum est. quod superbia peccatū rapi-
ne et vsure obseruat in eis. ideo necesse esset vt predicator
conaretur diruere turrim superbie in talibus personis. quā
diruta nulla pars castrorum huius se teneret. **S**upbia p̄-
mo animam aggredit. et vltima cessat ab eius impugnatō-
ne. **V**nde super illud ps. Si mei non fuerint do. et c. dicit
glosa. **V**iciū superbie vltimum est redeuntibus ad deū
et p̄mū recedentibus. alijs vicijs in fugaz conuersis sola su-
perbia in campo remanet. non cessans ab impugnatōne
hominis. dum ipse viuit. **V**nde quidam. cum bene pugnaris
cum cuncta subacta putaris. que prius infestat vincen-
da superbia restat. superbia fuit p̄mum peccatū. iuxta il-
lud eccl. x. incipiū omnis peccati est superbia. etiam non vi-
detur aliqd peccatū esse absq; superbia. quia omne pec-
catū est a ex omisiōe. a ex trāsgressiōe. et i vtroq; casu nō
videt esse sine obediētia. que non videt esse sine superbia
Vnde nullū peccatū videt esse sine superbia. et vt breuius
dicamus. superbia est causa omnis peccati. **V**nde dicit glo

super illud. Si mei non fuerint dominati. superbia est in
 eius ois peccati et causa. qua qui carz vere est immaculat?
¶ Quomodo se habeat superbia ad dyabolum. **¶** Capi. iij.
Sequitur videre. quomodo se heat supbia ad dya
 bolum. Notandū ergo q̄ superbia signuz est. quo
 dyabolus suos distinguit ab alijs. Vnde legit̄ in
 iob de ipso. q̄ ipse est rex super omnes filios superbie. Et
 greḡ. Euidētissimuz signum reproboruz superbia est hu
 militas electoz. cum ergo quaz quisq̄ hanc cognoscitur
 sub quo rege militet inuenit̄. vnus quisq̄ quasi quendam
 tituluꝝ portat operis. quo facile ostendat sub cuiꝝ serui
 at potestate rectoris. vnde in magno dolore et timore esse
 deberet. qui se cognoscit superbus. superbia est velut que
 dam ymago dyaboli. vnde homo superbus. expreſse hinc
 est dyabolo. Juxta illud grego. A postate angelo similis
 efficitur homo. dum homo hominibꝝ similis esse dedigna
 tur. dyabolus etiā in homie superbo quiescit. quasi ad um
 bram. superbia enim velut mons est. soli iusticie oppositꝝ
 lumē gratie repellens. vnde umbram facit dyabolo. de qua
 ymbra legitur iob. xl. sub ymbra dormit. Superbus est
 etiam munitō dyaboli fere inexpugnabilis eo q̄ in altitu
 dine montis superbie situs sit. **¶** Quomodo se habeat
 superbus ad proximū. **¶** Capitu. iij.

Sequitur videre quomō se habeat superbus ad proxi
 mum. Notandū ergo q̄ superbus eoangustat pri
 mum dum se dilatat. et dum se ei preponit. quasi
 q̄ddam onꝝ ei imponit. De dilatatoe superbi legit̄ mat h̄
 xxij. dilatant enim philaēa sua magnificant fimbrias. Et
 p̄. xxij. Qui se iactat et dilatat. uirgia concitat. De
 onere vero superbi. dicit sap. Qui se supra modū extulit.
 p̄mere ac dep̄mere videt̄. supra modū ille se extollit. qui
 extollit se supra debitam mensuram. De tali dicitur vul
 gariter. Iste homo sedet michi super meum collum. super
 bus etiā proximum corde contempnit. verbis molestat

et factis. **A**d p̄mum pertinet illud eccl̄. xiiij. sic abhomiā
 tō superbo est humilitas. sic execratō diuicis est pauper.
 Verbis aut̄ molestat supbus p̄ximū multipl̄ et se iactan
 do. et cum eo litigando. et contumelias eis dicendo. **A**d p̄
 mus p̄tinet illud amos. vi. Nunquid in fortitudine nostra
 assumpsim⁹ nobis cornua. et illud eccl̄. xi. Sicut eructat
 p̄cordia fetentiū. sic et supborū cor. **A**d l̄ram stomach⁹ vē
 tositare inflat⁹ eructare solet. sic et homo supbia inflat⁹
 ventosa verba emittit. **A**d sc̄dm p̄tinet illud p̄. xiiij. mē
 superbos semp iurgia sūt. **A**d. tertiū p̄tinet illud p̄. xi.
Vbi fuerit supbia. ibi et contumelia. **F**actis sūt molestae
 supbus p̄ximū multipl̄. et corporali⁹ eum affligendo. et
 suis eum spoliando. **A**d p̄mum p̄tinet illud p̄. xxij. arma
 et gladij in via supbi. custos aut̄ anime sue longe recedit
 ab eis. et illud eccl̄. xxvij. Effusio sanguinis in rixa super
 borū. **A**d sc̄dz p̄tinet illud p̄. melius est humiliari cū
 micib⁹. quaz diuidere spolia cum supbis. nec solū superbi
 molestant p̄ximos. ymo etiā occasio sūt vt ab alijs mole
 stentur. **V**nde illud. quicquid delirant reges. plectun
 tur achiu. **E**t illud ps̄. Dum superbit impi⁹. incendit⁹
 pauper. **Q**uomodo supbi se habeāt ad p̄ximos. satis osten
 dit ps̄. dicēs. **S**upbi inique agebant vsquequaqz. et ite
 rum. **C**onfundāt supbi. quia iniuste iniq. se. in m. **S**api
 ens etiā describit. quō se habeat superbo dicens. om̄is sup
 bus est intollerabilis. habitu supflu⁹. incessu pomposus.
 hęc ceruicē erecta. facies torua truces oculi p̄ loco supio
 ri decertat. et meliorib⁹ se p̄ferri affectat. sentēcias suas
 et facta et verba iactat. reuerentiā in obsequio non seruat
 non solum malum temporale infert superbo p̄ximo. sed eti
 am sp̄uale. corrumpit em̄ eum suo malo exemplo. **V**nd̄ su
 perbus dicit⁹ sedere in cathedra pestilētie. et supbia vocat⁹
 pestilentia. super p̄mum psalmum vbi dicit glosa. pestilen
 tia est morbo late peruagat⁹. om̄s aut̄ p̄ne om̄s inuoluēs
 et subdit⁹ h̄ est amor dñandi q̄ vix carz aliq̄s. fornicatores

et usurarij et alij peccatores occultant peccata sua quod tunc peccat
 sed superbo peccatum suum publice dimittit. nec de seipso erubescit.
 Et ideo peccatum superbie a deo mundum corrumpit. ut iam non
 reputet superbia peccatum quod quicquid peccatum fuisse reputatum.
 unde ornat? ille vestium. qui in primitiva ecclesia pro magno pec-
 cato habitus fuisse. hodie non reputatur peccatum.
 Quomodo se habeat superbia ad deum. ¶ Capi. v.

Sequitur videre quomodo se habeat ad deum superbia. Notandum
 ergo quod superbia premax deo contumeliam intulit. que
 ei illata est in primo angelo. unde the. iij. Superbia
 nunquam in tuo corde. aut in tuo facto aut in tuo verbo domi-
 nari permittas. ab ipsa enim incipit superbia. quia nullum pecca-
 tum dimittit sine superbia. sicut omnibus est patet. superbia deum
 impugnat in omni loco. omni tempore. omni persona. fornicia-
 tio aut nunquam aut raro in loco sacro dimittit. sed superbia potius
 dimittit in loco sacro quam in alio. tunc enim magis superbia in-
 dute incedunt mulieres. quam ad ecclesias vadunt. multa etiam
 sunt peccata a quibus cauetur in precipuis solemnitatibus. sed super-
 bia tunc maxime exercetur. multe enim sunt persone que fornicari de-
 dignantur. que tamen peccatum superbie recipiunt. superbia enim dilati-
 tat sub cinere et cilito. iuxta verbum beati greg. Item cete-
 ra vicia auferunt pauperes et ignobiles. sed superbia auferit ei
 potentes nobiles et diuites. unde in moribus gelboe saul et io-
 natbas infecti sunt. ut legitur. ii. reg. in principio. Item alia
 quecumque iniquitas in malis operibus exercetur ut fiat. superbia
 vero bonis operibus insidiat ut preceat. sic dicit beatus augustinus unde
 opera de genere bonorum que in parte domini cedere deberent. non ti-
 met sibi usurpare superbia. primo opere bonum bona intentione
 inchoatum que iam est in manu domini. nititur sibi auferre et quicquid
 diuidit illud opere cum domino. ita ut ipsa habeat illius operis
 finem unde dominus habuit principium. Item sumit inde occasi-
 onem deum impugnandi. unde occasione sumere debuit ei
 seruendi. ideo enim superbit et contempnit deum. quia

379

deus de bonis suis plus contulit illi quam quibusdam alijs
Et quia deus fecit illum gloriosum. ipse vult facere eum inglo-
riosum. superbus deum odit in quantum deus dictus est. nulli
enim vult subesse. et ita non vult sibi deum preesse nec domi-
num suum esse. **D**e hoc odio habet in psalms. superbia eorum qui
te oderunt. ascendit semper altissimo equal' esse cupit. dum
affectat preesse. et nulli subesse. altissimus enim est qui omnibus
preest et subest nulli. unde non solum preest superbo equal' voluit
esse altissimo. sed etiam quicumque superbo nec solum equal'. sed
etiam superior deo vult esse. unde bernardus loquens de illo verbo. sed a-
thelph. ij. qui extollit et adulat super omne quod dicitur deus aut quod
colitur. horret inquit humanus intellectus. verbum hoc utinam
horresceret sicut cogitatum malignum. parit et affectum. **D**ico
enim vobis. quod non ille tantum. sed omnis etiam superbus extollit supra
deum. vult enim deus fieri voluntatem suam. et superbus fieri suam.
videt iam equalitatem. sed vide malam proportionem. deus enim in hijs
que ratio approbat suam fieri vult voluntatem. superbus vero cum
ratione et contra rationem. **S**uperbus etiam apostata est a deo. unde
ecclesiasticus. x. Incipit superbie hominis apostatare a deo. unde veri-
simile est quod finis superbie sit valde malus ex quo incipit ita ma-
lum est. **I**ncipit enim ab apostasia. **S**uperbus tunc apostatat
quoniam illius rei in qua solum habet administrationem. sibi usurpat
dominium bona sue fidei omnia perditione sua faciens. et qui de-
bit esse fidelis servus vult esse dominus. unde deum negat. in quo
tunc dominus est. **I**tem illud quod dominus specialiter sibi voluit habere. su-
perbo non timet sibi assumere vicem gloriam. unde bernardus fornicia-
tor semetipsum dehonorat. iniuriosus proximum violat. et atque
quantum in se est deum inhonorat. gloriam meam ait dominus. alteri
non dabo. et superbo ego michi et si non dederis. eam usur-
pabo. sicut humilitas deum specialiter deum honorare. sic super-
bia eum inhonorare. ecclesiasticus. iij. ubi sic legitur. **M**agna potentia
dei solius et ab humilibus honoratur superbus deum specialiter modo in-
honorat. humiliter solum potentiam dei magnam reputat et ei bona
sua attribuit. et eam laudat. et si non exterius saltem interiorius

Unde greg. dicit de eo. q̄ laudes suas tacit? clamat. vñ
 d̄r manum suam osculari iob. xxxi. vbi sic legit. **S**i oscula
 tus sum manum meaz ore meo. que est iniquitas maxima.
 et negatō contē deum altissimū. **E**t dicit glo. ibi. **M**anū
 suam ore suo osculat. qui quod facit laudat. q̄ est iniqui
 tas maxima. quia auctoris sui gratiaz negare conuincit.
 quis quis attribuit sibi q̄ opat. **S**upbus sepius seipm
 glorificat de bonis que a deo recipit vel que de? p̄ euz ope
 ratir. quaz deū. **U**nde seipm quodāmodo deificat. duz se
 ipm p̄fert deo. et est ydolatra suiipius. et ydolum seipm co
 lens. **I**tem sicut dicit grego. cum omnia vicia fugiant a
 deo. sola supbia se opponit deo. vñ iob. xv. legit de supbo.
 tetendit adūsus deū manū suam. et contē omnipotentē ro
 borat? est. cucurrit aduersus deū erecto collo et p̄ngui
 ceruice armat?. vbi dicit glo. contē deum manum tendere
 est in opatōne praua d̄spectis eius iudicis p̄seuerare. cō
 tra deum roborat? qui p̄sperari in sua mala actōne p̄mitti
 tur. erecto collo aduersus deum currit. dum que creato
 ri displicent cum audacia perpetrat. p̄nguis ceruix est o
 pulenta supbia. affluentibz rebz. **S**icut amplius displicet
 alieui p̄ncipi et maiorez contumeliam reputat. quando ab
 eo qui minoris potentie et nobilitatis est. ipius dep̄dat.
 castrum. in quo est ip̄e p̄ns. quā si dep̄det alia castra vel ra
 piat ea que ip̄i p̄ncipi approp̄ata sūt. vt p̄rium equum
 vel p̄rias vestes. sic cōtumelia quā infert deo supbia ma
 gis displicet ei quā contumelia illa quaz infert cupiditas
 vel aliud viciū. **A**lia em̄ vicia deuz fugiūt comitendo se ad
 aliam creaturā. vt cupiditas ad aurū et argentū. luxuria
 p̄cipue ad delectatōnes. que sūt sedum tactū. sed supbia
 vult vsurpare sibi q̄ dei est. s. d̄nari et p̄esse homibz. **S**ic
 non est muris p̄esse vel d̄nari alijs muribz. sic nō est hois
 p̄esse vel d̄nari alijs homibus. vnde sen. **S**i videris murez
 domiari velle ceteris muribz. nunquid risū teneas. **S**uper
 bus peccat directe in deuz. et hoc multipli. deus enim ad

251
er eaturas compat. vt pncipiū r vt finis. Est em alpha r
o. vt legit apo. pmo Est etiā dñs vñ dñ Qui ascendit su
per occasū. dñs nomē illi. ille qui habet potestātē sup mor
tem sez qui pōt restaurare que preūt vere dñs est. Vnde
sepe dr in veteri lege. Ego sum domīn⁹ deus. hoc est nomē
meum. Largitor etiā omniū bonoz est. Superbo peccat
in deum. inquantū de⁹ pncipiū est. dum opa quoz de⁹
pncipiū est. sibi attribuit non attendēs illud vbu qd est
in iohē. Ego pncipiū qui r loqr vobis. hoc modo pecca
uerūt in deū phi qui dixerūt. Linguā nostrā magni. labiā
vestra a nobis sūt. Peccāt etiā supbi in deū inquantū est
finis. dum omnia opa sua faciūt vt videant ab homib⁹ vt
legit math. xxiii. In deum vō inquantū ipse est dñs peccāt
dum in se r in rebo suis volūt hēre dominiū. vbi deberēt es
se dispensatōnez solum. sic peccabāt illi. qui dicebāt. qd
noster domīn⁹ est. In deū vō inquantū est largitor peccāt
cum p dona dei impugnāt eum. accipiētes materiā supbiē
di r deum contempnēdi. vñ debebāt sūmere materiā serui
endi ei hūiliter r deuote. Peccāt etiā in deū inquantū ipse
largitor est. dum dant ad volūtatem suā qd dispensare de
buerūt sedm volūtatem dei. ¶ Quō deus se hēat ad su
perbum.

¶ Capi. vi.

Uisō qualr supbus se hēat ad deū. vidēdum est quō
modo deus se habeat ad supbum. Notandū ergo
qd deus vilipendit supbū. r detestat. odit r ab
hominat. Ad p̄mū p̄tinet illud greg. quanto corā homi
bus glōsior tanto corā deo r angelis suis eris vilior. sig
num hui⁹ contēpt⁹ est. qd deus supbū deponit r pau
peres r humiles exaltat loco eius. vñ beata vgo depoluit
potentes de sede rē. Et eccl. x. sedes ducum superboz euer
tit domīn⁹ r sedere facit mites p eis. ¶ Vilib⁹ impugnat
deus supbos. ad eoz ignomiā. vñ aug⁹. pot uisset deus
vrlis r leomb⁹ domiūse supbū populū. sed ranas r mu
scās immisit vt rebus vilissimis domāret humana supbia

Nilibus etiam curat eos. quoniam enim permittit deus superbos
 cadere in aliquo turpe peccatum. ut turpitudine illius pec-
 cati curet superbia. unde gregorius. qui se de virtutibus extollit. ad
 humilitatem per uicium redit. qui acceptis virtutibus se extol-
 lit. non gladio sed medicamento sibi vulnus facit. Quia ergo de
 medicamento vulnera facimus. facit ille de vulnere medica-
 mentum. ut qui de virtute peccat. de vitio curet. Ad quod pos-
 sumus referri illud. quod legitur iob. ii. Ascendet fetor eius
 et ascendet putredo eius. quia superbe egit. permittit enim do-
 minus aliquem diffamari super aliquo peccato. ut superbia eius
 humiletur. Quod autem dominus superbum detestatur habet amos
 vi. ubi sic legitur iuravit dominus deus in anima suarum. dicit dominus
 exercituum. ego detestor superbiam iacob et primum. viii. arrogantiam
 et superbiam et viam pravam et os bilingue detestor. De
 odio vero quod habet deus ad superbum. habet primum. vi. ubi sic le-
 gitur. Sex sunt que odit deus. et septimum detestatur anima eius.
 oculos sublimes. i. superbiam oculorum. Et ecce. x. odibile est
 coram deo et hominibus superbia. Merito superbia est deo odibile
 et hominibus quia deo et hominibus est iniuriosa. deo quia sibi sur-
 pat quod est eius secundum dominium. hominibus vero quia vult eum sibi
 subicere quem nulla ei eoquequavit. Vicium superbie a deo est o-
 dibile. quod etiam a suis odio habet. Unus enim superbus odit
 alium superbum. et eius superbiam. cum tamen duo superbi velut
 duo fratres sint in hoc vitio eiusdem patris filii secundum dyabolum. unde
 in superbo videtur falsum esse quod legitur ecc. xiii. omnis homo filius
 sui sociabitur. Et illud etiam quod legitur eiusdem. xxvii. Volatilia
 ad sibi similia conveniunt. Unus enim superbus non amat socie-
 tatem alterius. humile vero vere omnes diligunt. tanquam rem
 que omnibus se subdit. et quia dum se sub alijs humiliat quod
 ammodo eos exultat. superbus vero in hoc quod se super alios exal-
 tat quod ammodo alios deprimat. et ideo intolerabilis est eis. unde
 philosophus. habet mens nostra sublime quoddam et erectum et impatiens
 superioris. Seneca. natura contumax est animus humanus et in
 contrarium atque arduum nitens. Multa autem signa huius

odij spūalis sūt q̄ h̄c de? ad viciū superbie **P**rimū signū
 est hoc. q̄ in p̄senci adnichilat eos. vnde in ecc̄. xx. perdi
 dit deus memoriā supboꝝ. ⁊ ibidē. radices gentiū supba
 rum arefecit ⁊ in p̄s. vidi impiū supexaltatū. ⁊ ele super
 ce. li. ⁊ trās. ⁊ ec. nō. e. q̄. e. ⁊ non est inuent? loc? eius
Signum etiā hui? odij est hoc. q̄ de? auxiliū suū ab eis
 subtrahit. vñ viciū supbie spēalr̄ est d̄r auferre deū homi
 quia deus superbū non iuuat. **I**deo dicit magister hugo d̄
 sancto victore. supbia aufert michi deū. inuidia primū.
 ira mei p̄m. **C**ontrio humilitas deū habet patum. sibi fer
 re auxiliū cui? causa est hoc. quia humilitas totaz gl̄iam
 deo attribuit. ⁊ ideo p̄ consequēs totū pond? laboris et
 p̄lij in eum ponit. eius d̄ enim gl̄ia est ⁊ pugna. dicit d̄d.
Domin? v̄tutū ip̄e est rex gl̄ie. humilis habet deū vt re
 gem gl̄ie. quia gl̄iam ei reddit. **I**deo d̄ns se habet ad euz
 vt domin? v̄tutū. quia per eum v̄tutē opat̄. **S**upbus v̄o
 se regem gl̄ie d̄stituit. ⁊ ideo deus ei renuit esse d̄ns v̄tu
 tum. non solū deus superbo auxiliū subtrahit. ymo etiā su
 perbis resistit. humilib? v̄o dat gr̄am. **S**icut nulla nil va
 cuum esse patit̄ quin repleat illud. sic gratia non patit̄
 vacuū humilitatis quin repleat illud. **S**i superbo sibi re
 linqueret̄ vt nec a deo iuuaret̄. nec ei resisteret̄. ip̄e nō
 posset ascendere celū. q̄nto min? cum de? ei resistat. nec tñ
 mirent̄ si d̄ns superbū sinat ascendere ad aliquā dignitatez
 tollit̄ enī in altū. vt lapsu grauiore ruat. **S**ignum etiā
 hui? odij est hoc. q̄ v̄q; aduent? domi cont̄ superbiam
 est spēalr̄. **I**n p̄mo aduentu venit ip̄e vt medicus. omniū
 le uiter sanans supbiam. exemplo hūilitatis sue. vñ greḡ
Propt̄ magnū peccatū supbie. deus hūilis venit iste in
 gens morbo animaz omnipotētez medicū de celo deduxit.
 vsq; ad formas seruū humiliavit. contumelijs egit. li gno
 suspendit. vt salute tante medicīne caret̄ hic tumor. iam
 tandē erubescat hō esse supbus p̄pter quē fact? est hūilis
 deus. **S**ecūd? etiā aduent? erit cont̄ supbiā. non sanādā

sed puniēdas. vnde ysa. ij. Dies domi exercituū sup omnē
 supbum ⁊ excelsum. ⁊ super omnē arrogantē. ⁊ humiliabi
 tur. Signum etiā hui⁹ odij est hoc. q̄ dñs tot omnia tō
 nes facit supbie. Vnde mich. calcabit domin⁹ sup excel
 sa terre. Et ysa. xxiiij. De corone superbie. Et in eodē.
 calcabit corona superbie. Et iere. p̄mo. Ecce ego ad te sup
 be dicit domin⁹ exercituū. quia venit dies tua. temp⁹ vi
 sitatōnis tue. ⁊ cadet supbus ⁊ corruet. ⁊ non erit qui
 suscitēt eum. Item in libro eius doz. Ecce ego ad te mons
 pestifer. qui corrupis totam terrā. extendā manū meā su
 per te. Ab die p̄mo si exaltat⁹ fueris vt aquila ⁊ inter si
 dera posueris nidum tuū. inde extham te dicit dñs. ⁊ iob
 Si ascenderit in celum superbia ei⁹. ⁊ caput eius nubes teti
 gerit. q̄ sterquiliniū in fine p̄det. Et amos. vi. iurauit do
 min⁹ in superbia iacob. si oblit⁹ fuero vsq; in finē omnia ope
 ra eoz. Signū etiā hui⁹ spūalis odij est hoc. q̄ dominus
 min⁹ misericorditē puniet supbos quaz alios peccatores.
 Vnde in ps̄. retribuet dñs habūdantē. faciēt ibo superbiam
 et sap. v. Exiguo concedit misericordia. potentes em po
 tentē tormenta patient. Et ibidē. Fortiorib; fortior instat
 eruciatō. Signū etiā hui⁹ spūalis odij est h. q̄ supbos q̄
 inferiores suos opprimūt facit domin⁹ a suis opprimi supe
 riorib;. Vnde eccl. xi. Multi potentes oppressi sūt valde.
 et gloriosi traditi sūt in manus alteroz.

Ad ostensionē etiā hui⁹ odij. valere possūt exem
 pla psonaz que legunt⁹ in sacra scriptura deiecte
 ppter suam superbiam. de quib; exemplis sufficiat
 ponere. xij. Primum exemplū est in lucifero. de cui⁹ deie
 ctōne sic habet. ysa. xliij. Quomodo cecidisti lucifer. q̄
 mane oriebaris. Et luce. videbā sathanaz quasi fulgur de
 celo cadentē. A deo autē deiect⁹ est lucifer ppter superbiā
 suam. vt cum esset angel⁹ fact⁹ est dyabol⁹. cum ess; no
 bilissima creatura. fact⁹ est sanguisuga. sanguinē pecca
 ti semper sugēs p̄. xxx. sanguisuge due sūt. filie dicētes

Affer affer. de celo precipitatus est in abyssum. et de primo ordine creaturarum positus est in nouissimo. **S**ecundum exemplum est in homine qui uoluit esse sciens ut deus. et in sciens factus est ut peccator. unde bernardus. Puto iumenta dicerent si loqui fas esset. ecce adam factus est quod unus ex uobis. **E**t dicitur homo cum in honore esset non intellexit. compa. est uisus in sapientia. et si factus est illis. **T**ertium exemplum est in saule. qui cum humilis esset in regem sublimatus est primo regis. xv. nonne eum paruulus esses in oculis tuis. caput in tribubus israel factus es. superbus autem factus. a regno deiectus est. unde subditur ibidem. quia piecisti sermonem domini. piecit te deus ne sis rex super israel. **Q**uartum in roboam filio salomonis. **D**e eius superbia legitur. iij. reg. xij. nimis digitus meus grossior est dorso patris mei. pater meus aggrauauit iugum vestrum. ego autem addam iugo vestro. pater meus cecidit uos flagellis. ego autem cedam uos scorpionibus. **E**st autem scorpio ruber cum aculeis uel flagellum uigax. nodosum uel scutica hinc in humilitate gladius plumbas. de humiliatone uero roboam subditur ibidem. misit enim rex ad uera que erat super ebuta ad populum post resurrectionem istam et lapidauit eum omnis populus et mortuus est. **E**t rex roboam festinus ascendit currum et fugit in iherusalem. recessitque israel a domo domini usque in presentem diem. **Q**uintum exemplum est de sennacherib. de eius superbia legitur. ysa. xxxiiij. superbia tua ascendit usque ad aures meas. ponam ergo circulum in naribus tuis. et frenum in labiis tuis. et reducam te in uiam. per quam uenisti. **E**t subditur ibidem de eius deiectione. egressus ante angelus domini percussit in castris assiriorum. clxxxv. milia. et cum adoraret eum in templo dei sui. filii eius percusserunt eum gladio. **S**extum exemplum est in nabuchodonosor. de eius deiectione sic legitur. daniel. v. quando eleuatus est cor eius. et spiritus eius obfirmatus est ad superbiam. depositus est de solio regni sui. et gloria eius ablata est a filiis hominum. **S**eptimum exemplum est in holoferne et exercitum cui perat. de eius superbia legitur. iudith. vj. factum

est autē cum cessasset loqui achor indignat⁹ holofez dixit
 ad eum . quomā pphetasti nobis dicens . q̄ gens israhel de
 fendatur a deo suo . vt ostendam tibi q̄ non est deus nisi
 nabuch . cum percusserimus eos . quasi hominē vnū tūc ⁊
 ip̄e cum eis assiriorum gladio interibis **De superbia** vō ex
 ercitus sic legit̄ iudith . xiiii . excitare illum . quoniam mu
 res pgressi de cauernis suis . ausi sunt . puocare nos ad p̄
 lum . p̄ magnitudine supbie iudeos mures vocabat . **De**
die etōne vō eorum . legit̄ iudith . xv . **Cuz** om̄is exercit⁹
 decollatum holofernē vidisset . fugit mens ⁊ consiliuz ab
 eis . solo timore ⁊ metu agitati . fuge p̄sidium sumunt . ita
 vt null⁹ loq̄ret̄ p̄rio suo . **Decimum** exemplū est de anima
De ei⁹ supbia legit̄ hest . iiii . cum vidisset mardocheum
 sedentē ante fores palacij . ⁊ nō solum non assurrexissē sibi
 sed nec motū qui dē de loco suo . indignat⁹ est valde **De**
iectōne vō ei⁹ legit̄ . in fine eiusdē capituli . **Suspensus**
 est itaqz anima i patibulo . q̄ parauerat mardocheo **Nonū**
 exemplū est . in anthiocho . de cui⁹ supbia legit̄ . ii . mach
 ix . lecut⁹ est supbe anthiochus se vnturū israhel . ⁊ oge
 riem sepulchri iudeoz cam facturuz . ⁊ subdit de ei⁹ die
 etōne . vt finiūt hūc sermonez . apprehendit eum dolor di
 rus viscerū . ⁊ iterum quibusdā inepolis . **His** qui sibi
 videbat̄ fluctibz maris impare sup̄ humanū modū supbia
 repletus . ⁊ montiū altitudines in statira p̄pendens . mex
 humiliat⁹ ad terraz in gestatorio portabat̄ . **Decimum**
 exemplū in iudaico pplō qui p̄ superbia reputabat gentiē
 lem populuz . quasi stillam situle . **Vnde** ysa . xl . **Ecce** gen
 tes quasi stilla situle . et quasi momētum statere reputate
 sunt . ⁊ tamē deus gentilē populū . pplō iudaico superbo
 p̄tulit . **Vndecimū** exemplū est in supbo phariseo . qui nō
 erat sicut ceteri hominū . vt ip̄e dicit luce . xviii . **Sz** ipsa
 veritas publicanū penitentē ei p̄tulit dicens . descendit h
 iustificat⁹ in domū suam ab illo . vt ibidēz habet̄ . **Duodeci**
 mum exempluz est in p̄ro . qui p̄ ceteris p̄sumpsit dicēs

et si omnes scandalizati fuerint in te. ego non scandalizabor
 ut legitur math. xxvj. et iulius ceteris cecidit. cum ad vocem
 ancille negavit. ut legitur eodem capitulo. Ad ostensionem
 autem huius odij. valere potest illud ps. Oculos superborum
 humiliabis. et illud dominus concidet cervicem peccatoris.
 potius dicitur cervicem quam manum et pedes. quia in ceruice p
 pendit specialiter superbia. Ad idem valet quod legitur in numeri
 xv. anima que per superbiam aliquid commiserit. siue ciuis sit.
 siue peregrinus quomodo aduersus dominum rebellis fuit p
 blicus de populo suo. unde dominus peccatorum per superbiam tanquam
 valde exosum morte punit. alia vero peccata per oblationem p
 cipit expiari.

O De multiplici causa huius odij inueterati
 dum illud quod est dei ad superbiam. quasi inuetera
 tum est. Incepit enim. quoniam cito superbia incepit
 unde iudith. ix. Superbi vero ab initio non placue
 runt sibi. sed humilium et mansuetorum placuit tibi de peccato.
 Causa vero odij in magna parte patere potest. per ea que dea
 sunt prius. ubi ostensum est qualiter se habeat superbia ad deum
 potest tamen adhuc idem ostendi alijs rationibus.

Inde notandum quod peccatum superbie ideo est ita exos
 sum deo. quia eum exhereditat in quantum in se est.
 Dominum autem quod habet deus in creaturis usurpat
 superbus sibi. propter hoc non erubescit superbus de peccato suo
 In pudencia vero peccatoris. multum deo displicet. unde bern.
 Quantum displicet deo impudentia peccatoris. tantum placet
 deo erubescencia penitentis. Item alij peccatores ex pecca
 tis suis humiliantur. superbo vero non. quare multum displi
 cet deo. unde augustinus. nil a deo deo displicet. sicut ceruix ere
 cta post peccatum. Superbus etiam deum multum contempnit
 quia vanitates ei preponit. Item maximum peccatum est su
 perbia. sic enim vocatur in ps. ubi dicitur et emundabor a delicto
 maximo. et iob. xxx. ubi sic legitur. Si ceculatus sum manum
 meam. quod est iniquitas maxima. S. homo multa habet de
 ortantia a superbia. et ideo magis displicet deo superbia in

homine. quantum ad hanc conditionem quam in dyabolo.
Quius enim nesciat tollerabiliorē esse superbiam in diuite quā
 in paupe. homo quasi pauper creatura est. respectu angeli.
 unde eccl. xxv. tres spes odit anima mea. et aggrauor val
 de eorum anime. pauperem superbum. mendacem diuites. et se
 nem fatuū et insensatum. pauper homo est ex parte corporis
 ymo et pauperrim⁹. oportet enim eum mendicare victū et ve
 stitū a ceteris creaturis. cuius iuxta verbū aug. mandatū
 euangelicum implēs de duabo tunicis dat vnaz non hnti
 etiam ab herbis mendicat vestimentū suū homo. vt patet
 in vestib⁹ lineis. vnde multū displicet deo. si homo ex parte
 corporis ex qua ita pauper est superbiat. **D**iuies potest hic di
 ci spūs mendax cui⁹ mendaciū multū displicet deo. vt cū
 dicit se a corpe vinci. nec posse continere. cū tñ dñs meli
 us sciat potestatem ei⁹ qui ei corpe⁹ subdidit et continentiaz
 ei pcepit. senex fatu⁹ et insensat⁹ est mūdus iste. qui quā
 to amplius senescit. magis diligit vanitates et purilitates
 et magis decipit mendacijs rerū temporalū. licet infinite
 vicib⁹ mendacia eorum exptus sit. quasi contra naturam vi
 detur esse peccatū superbie in homie. p̄cipue ex parte corporis
Unde eccl. x. Non est creata in homib⁹ superbia **Y**eromim⁹
Quomodo superbiat qui semp secū sentēt a portat. mirum
 est quomodo homo superbiat. cum cor suū q̄ est nobilissimuz
 membrū eius. super stercora iaceat. et licet in omni homie
 superbia multū displiceat. p̄cipue tñ in xpianis. qui in ip̄o
 ingressu xpiane religionis abrenunciant spūali superbie cū
 dicunt. abrenuntō sathane. et omib⁹ pompis eius. p̄ui de
 bat spūs. scz q̄ multi xpiani qui alijs peccatis renuncia
 rent. pompam superbie retinere vellent. ideo ordināuit vt
 spūali p̄fiterent hanc abrenunciatiōnē. **S**. domi⁹ ecclie
 xps. seruus esse hominū voluit. humiliāuit emz se vsq̄ ad
 ablutiōnem pedum. vnde in nullo xpiano loc⁹ superbie re
 linqui debet. **I**nordinatum vero valde est. q̄ seruus velit
 esse domi⁹. cum dominus efficiat seruus. **Jo. xiiij.** si ego

lauri pedes vestros dominus et magister. et vos debetis alteri alteri lauare pedes. et math. x. non est discipulus super magistrum. nec seruus super dominum suum. Unde qui primus est in ecclesia scilicet dominus papa seruum seruorum se vocat. et propter hoc et multa alia. habet deus speciale odium contra superbiam precipue in christianiis. Vide in principio huius capli

Sequitur de abhominacione superbie. de qua ps. xvi abhominacione domini est omnis arrogancia et luc. xv. quod altum est hominibus. abhominacione est apud deum

Sequitur Capitulum Septimum.

Sequitur videre quomodo se habeat superbia ad proprium subiectum. Unde notandum est quod superbia inflat hominem. de qua inflatione legitur sapientia. iiii. dirumpit dominus illos inflatos. et apostolus scientia inflat. caritas autem edificat. Reddit etiam hominem valde infelicem. consistit autem infelicitas superbi. in hiis octo. Primo de bono semine. paruum messem colligit. quod semen melius est quam gratia dei. ex hoc semine oritur ei vitium superbie. ipse colligit de vicia spinas. et de tribulis ficus. superbia est quasi monstrum quod quicquid ex suo dicitur nascitur. non quod non monstruosum esset. si ex muliere bufo nasceretur. Sic monstruosus est. quod ex aliqua gratia a deo data homo superbus efficitur. Secundo bona ei mala fiunt. et sicut de viro iusto legitur quod vix sicut dies ei illuminabitur. ita e contrario dici potest. quod superbo dies in noctem vertitur. et lumen eius in tenebras. Unde math. vi. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt ipse tenebre quante erunt. tunc lumen tenebre sunt eum opera de genere bonorum mala sunt. eo quod fiunt propter vanam gloriam vel alia mala intentione. Tertio superbus de vita moritur. de sanitate egrotat. de medicamine interficitur. unde gregorius. Qui de virtutibus se extollit. non gladio sed medicamine se interficit. superbus de hoc quod se viuere credit. et sanum esse superbit. et sic ex sanitate infirmitatem recipit et ex vita moritur. Quarto superbus ab eo que vincit

vincitur. et quasi victu suo corrumpitur. Unde gregorius. difficile est quidem valde vitare peccatum quod ex victoria victorum nascitur. Quinto superbus a mortuo occiditur. Unde super illud primo mach. xi. ubi eleazar elephantem legit occidisse dicit gregorius. sub hoste quem occidit moritur. qui de culpa quam superat eleuat. Sexto superbus sua pretiosa vilitate vendit. dum pro laude vel gloria humana. se et sua consumit. unde gregorius. valde bona sua diiudicant. qui ad mercedem eorum sufficere fauores humanos putant. Idem cum pro recto opere laus transitoria queritur. res eterna retributione digna pro vili pretio venditur. Septimo superbus vilia care emit. dum pro vento superbie regnum celorum amittit. De hoc vento dicit augustinus. qui non timent vento superbie. non cremabitur igne iehenne. Octavo infelix est superbus. quia ignominiose a modico vento dicitur. unde iob. xx. tollet eum ventus vres et aufert eam turbo de loco suo. ventus omnia bona vres est superbia. Item superbia arefacit homines. et omnia bona que in homine sunt. et quasi prepat eum infernali incendio. unde ecclesiasticus. vi. non te extollas in cogitatione anime tue velut taurus. ne forte elidat virtus tua per stulticiam. et folia tua comedat. et fructus tuos perdat. et relinquareis velut lignum aridum in heremo. Ex elatione quoniamque elidit virtus corporis. quia homo elatus presumit quoniamque opus quod supra vires suas est. unde rupturam quandoque incurrit vel debilitatem tantam. quod inutilis efficitur. Sed frequenter virtus animi eliditur per elationem. debilior em inuenit se homo sepe. postquam se de aliquo opere extulit. Exemplum habemus de hoc in petro math. xxvi. qui se extulit super alios dicens et si omnes scandalizati fuerint in te. ego non scandalizabor. sed non multo post valde debilem se inuenit. ut habetur ex eodem. ca. Superbia etiam folia et fructus comedit. dum quo ad meritum. verba et opera hominis consumit. ipsa est que hominem et bona hominis quasi impenitentibus occidit. unde iob. xviii. consumat brachia illius. promogera

mors. Glo. p̄mogenita mors est superbia. incium omnis peccati.

Cap. viij

Item superbia hominē decipit. et excecatur. et infatuat. De p̄mo dicit aug⁹. Superbia meret̄ illud. unde om̄s hereses et om̄s alij piculosi errores. ex superbia pueniūt. unde sup̄ illud iere. xlix. arrogancia tua et superbia cordis tui decipit te. dicit. glo. Om̄s heretic⁹ arrogās. quia superbia facit hereticū. non ignorātia. Ad secundū p̄tinet illud apoc. iij. dicis quia diues sum et locus ples et null⁹ egeo. et nescis quia tu es miser et miserabil⁹ et. Jo. ix. In iudiciū ego in hunc mūdum veni. ut q̄ nō vident videat. et qui vident ceci fiāt. Sup̄ illud qui non vident. dicite in tali. hūiles ceci. et sup̄ illud. q̄ videt ceci fiant. dicite alia in tali. supbi sapiētes. hūiles ḡ ceci illuminabant. supbi sapiētes excecāt. Ad terciū p̄tinet illud bern. ois superbia stulta. q̄uis non ois stulticia supba et illud ad ro. j. dicētes se esse sapiētes. stulti facti sūt. et dicit. aug⁹. Si dicēdo te sapiētem. stult⁹ fact⁹ es. dic te esse stultū et sapiēs fies. Idē qui sibi placet. stulto placet. supbo sibi placet. vñ d̄sequēs est ut ipse sit stult⁹. nec est parua stulticia ista q̄ sibi placet. cum ip̄e deo angelis et hominib⁹ displiceat. Itē legit̄ in p̄. xj. vbi hūilitas ibi sapiētia ergo contr̄io. vbi superbia ibi stulticia. et hoc manifestari p̄t in trib⁹ sp̄e b⁹ superbie. scz p̄sumptōne et arrogātia et appetitu excellētie. q̄ p̄sumptō stulta sit patet. cū supra vires suas p̄sumat. vñ illud iere. xlvij. Audiuim⁹ superbiā moab. supbo est valde sublimitatē ei⁹ et arrogāciaz et superbiā et altitudinē cordis illi⁹ ego scio ait dñs. Factātia ei⁹ et arrogāciaz. q̄ nō sit iuxta eaz v̄tus ei⁹. iero. superbia plus audet quā possit. De appetitu excellētie et arrogātia legit̄ p̄. xxi. supbo et arrogās vocat̄ m̄doct⁹. Superbus hic sumit̄ p̄ illo q̄ appetit esse sup̄ alios. Arrogāns est ille. q̄ sibi falso aliqd̄ attribuit. vñ v̄qz vocat̄ m̄doct⁹ et de arrogāte est h̄ planū. cū arrogātia uideat̄ eē q̄dā error

X

297 141

362

De appetente vō ppriam excellentiā. quōmodo ipse stultus
sit. inferi? patebit. signū vō q̄ supbus stultus sit. et cecus
pōt esse hoc. q̄ seipm nō agnoscit. Nescit em̄ se hominē eē
idest de humo. Si em̄ de humo se esse veracitē agnosceret.
nouissimū locū contēderet tenere ad similitudinē terre. et hu
milis esh. vñ rogat ps. Sciant gētes. qm̄ hoies sūt. Sig
num etiā cecitatis est hoc. q̄ superbo nescit discernere in
ter aliquid et nichil. putās se aliquid magnū esse. cū nihil
sit in valore. iuxta verbū apli dicētis. qui putat se aliqd
esse. eum nichil sit. ipse se seducit. ¶ Infatuat hominē
superbia quinqz modis.

Infatuat hominē superbia quinqz modis. p̄mo ad
modū ebrietatis. vñ abac. ij. quō vñm potantem
decipit. sic erit vit supbo. vñm hoc modo decipit
potantē. Ingređit em̄ bland. vt legit p̄. xxij. postquā
vō receptū est sine mēsurā. ipm dñat in homie. et facit eū
fatue credere et fatue loqui. Sic postq̄ supbo recipit ex
cellētiā in affectu p̄ amorē. ipse postea defacili eā recipit in
intellectū vt alta de se cre dat. et in ore vt de se alta loq̄t.
et est velut ebrius. altitudo em̄ quā appetit facit euz fatue
credere. et fatue loq̄. exemplū hēm? d̄ hoc ysa. xiiij. in lud
fero dicēte. sicut ero altissimū q̄ nō dixistis nisi amore illi? al
titudinē ebrius fuistis. cum certū sit illud q̄ d̄t q̄ p̄ supra
tōnē vni soli ouenire. Secūdo infatuat superbia. eo mō q̄ in
flato faciei solet ipm visus impedire. Superbia em̄ est infla
tō faciei. interioris. vñ Job. xv. opuit facie ei? crassitudo
Et aug? Facies mea inflata. nō sinebat me iudere. Ter
tō mō aufert superbia sensū homi. eo mō q̄ frenesio vel pali
sis. q̄ valde magna solet homi sensū auferre. Ad p̄mū p̄t
inet q̄ dic̄ ḡg. loquēs de illo vbo. luc. viij. vidēs autē h̄ pha
riseus qui vocauerat euz. ait in se. hoc si esh p̄pha. sciret
vtiqz que et q̄lis est ista mulier q̄. t. e. Inter duos egros
medicus aderat. sed vnus eger in febre integrum sensum
tenebat. alter vero in febre et sensum perdidit mentis.

In egrediente sensu in perdidit. quia hoc ipsum quod longe est a salute ignorabat. nec solum velut freneticus est superbus sed etiam velut paliticus. cum enim humilitas sensus sit prope paupertatis. superbia est insensibilitatis prope paupertatis. unde velut quedam palitis est. Quarto modo infatuat superbia hominem. quia facit eum alta solum respicere. ex quo enim homo alta amat ipse ad alta oculos habet. quia ubi amor ibi oculus. unde psalmus. vi. Sex sunt que odit deus. et septimus detestatur anima illius. oculos sublimes etc. unde superbo que sunt infirma in se et infima non videt. Quanto modo infatuat superbia hominem. quia est velut moles soli iusticie opposita. non permitit lumine ipsius ad superbum venire. unde matheus. xj. abscondisti hoc a sapientibus et prudentibus. et revelasti ea parvulis. Et gregorius dicit de superbis. tanto a dei lumine longe sunt quanto apud se humiles non sunt. Nec sola vna stulticia laborat superbus. sed multis quibus. xij. ponere sufficiat.

De stulticijs superbi.

Sed autem prima stulticia superbi. quod ipse vult altum edificium ostendere. et absque fundamento. et ideo certus potest esse de ruina sui edificij. unde dicit gregorius. de superbo. soli ruine crescit quod edificat. quia ante molem fabricee fundamenta humilitatis non parat. psalmus. xvij. Qui altam facit domum suam. querit ruinam. Augustinus magnus esse vis. a minimo incipe. cogitas magnam fabricam construere celsitudinis. de fundamento cogita humilitatis. quanto altius erigitur edificium. tanto altius foditur fundamentum. quomodo superuenturum est cacumen edificij. ecce dico usque ad aspectum dei. Qualiter autem aliquis fundamentum debeat facere. habetur ysaie. ij. ubi sic legitur. Abscondere in fossa humo. Ad litteram fundamentum in terra absconditur. et sapiens vitam suam abscondit. precipue in principio. unde de proverbij. x. Iustus quasi fundamentum sempiternum. Istas stulticias superbi ostendit augustinus. alijs verbis dicens. Arbo rem ante dicit. sicut radicem in humo. ut vertice tendat ad celum.

364

sine humilitate uis excelsa apprehendere. sine radice auras
petis. ruina est illud non eremetum. **S**ecunda stulticia su
perbi est. q̄ ip̄e appetit exaltatōnez. q̄ fit ad ei⁹ maiorem
p̄cipitatōnez. legit̄ in lu. iij. q̄ cum dñs ueniss̄ nazareth.
et dixiss̄ p̄phetiā illā. sp̄s dñi sup me r̄. hodie esse imple
tam in aurib⁹ eoz. ipsi duxerūt eum ad sup̄eliū mōtis su
per quez ciuitas eoz erat edificata. ut p̄cipitarent eum
Nūquid ista exaltatō bona erat ⁊ appetēda dño. q̄ fiebat
ad ei⁹ p̄cipiciū. talis est exaltatō ip̄i⁹ supbi. tollit̄ em̄ in
altum. ut lapsu ḡuore ruat. **D**yabol⁹ facit sicut cor mix
q̄ eleuat nucem in alcū. ⁊ p̄mittit eam cadere ut cōminua
tur. ⁊ statim descēdit ⁊ cōminutā comedit. **S**ic dyabolus
quādo in statu humili non pōt aliquēz frāgere p̄curat ut
eleuet̄ ad aliquā dignitatē. ⁊ deinde ut de ipsa cadat. vel
in futuro in infernū vel etiā in p̄nti. p̄ depositōnez. ⁊ tunc
confractū deuorat. vel ad penā eternā ducit quia cadit in
odiū vel inuidiam erga eum qui sibi succedit. **A**d istam
confractōnem potest referri illud Job. xxix. Eleuasti me
et quasi sup̄ uentum tollens alisisti me valide. **D**e p̄cipi
tō supbie dicit bern. loquēs ad supbū. **P**aulatim ⁊ qua
si p̄ gradus ascendis. sed non paulatim descēdes. sed tāq̄
fulgur in spū uolūti. ⁊ cū. lxxij. discipuli dicerēt dño.
domine etiā demonia subiciūtur nobis in nomine tuo. ip̄e
ait illis. **V**idebam sathanā sicut fulgor de celo cadentē. in
sinuans eis q̄ qui ad modum sathane superbiūt. ad mod
ei⁹ p̄cipitāt. **A**d illud p̄cipiciū p̄tinet illud iob. xxxij
eleuati sunt ad modicū. ⁊ non subsistēt. ⁊ hoc q̄ legitur
Math. iij. q̄ cum dominus esset super p̄maculum tem
pli. ausus est dyabolus ei persuadere p̄cipiciū dicens.
Si filius dei es. mitte te deorsum. fiduciam autem acce
pit dyabolus ex hoc. quod multos in altitudine positos
p̄cipitauerat. **A**d idem etiam p̄tinet illud. luc. xvij.
Dmnis qui se exaltat humiliabitur r̄. **S**epe enim in p̄
senti hoc accidit. cui⁹ rōnem insinuat nob sapiēs dicēs.

Abiectos et submitte[n]tes se libenter alleuam[us] . quia hoc fa-
 cere tanquam maiores vident[ur] . **N**ec qui se super modum extulere
 premeri ac deprimere videt[ur] . nec tam se maiorem . quaz ceteros
 minores facere . et ideo alij libenter euz humiliat . **I**n futu-
 ro etiam qui se exaltat . humiliabit[ur] . **E**st enim ex violentia
 quod superbo in alto est . cum locus eius proprius infernus sit . sicut
 quali ex violentia est . quod humilis est in loco infimo . cum dig-
 nus sit regno eterno . vnde cessante violentia superbo descendet
 in infernum . et humilis aduolabit in celum . **S**ic fit de superbo
 sicut de vase quod confringi debet . quod eleuat[ur] ut perfecti[us] fra-
 gatur . vnde in psalmo . **A**nte ruinas exaltat[ur] cor . et etiam quando
 non expectat dominus . quod superbo indignitate quam appetit eleua-
 tus sit . sed dum in ipso ascensu est . dominus eum deiecit .
Tercia stulticia est . quod ipse eligit mansiones suas in loco
 infelicissimo . **L**ocus infelicissimus est mons superbie . quod tri-
 plici ratione . **P**rima ratio est quod bone conditiones que solent
 esse in ceteris montibus . ibi desunt . ceteri montes celo sunt
 proximiores alijs locis . sed mons superbie remotissimus est a
 celo . **M**axime enim distat ab humilitate . cum superbia et huius-
 litas sint contraria . contraria autem a se maxime distant . **I**n celum
 autem non fit via nisi per humilitatem . vnde mattheus . xiii . nisi con-
 uerli fueritis . et efficiami sicut paruuli . non intrabitis in reg-
 num celorum . et apoclypsus . iij . dicit dominus humili . ecce dedi coram te
 ostium aperitum quod nemo poterit claudere . quia modicaz habes vir-
 tutem . id est humilitatem . sic econtrario dicere potest superbo .
Ecce dedi coram te ostium clausum . quod nemo poterit aperire .
 quia maximam habes vicium scilicet superbia . montes etiam fortiores solent
 esse ceteris locis . eo quod hostes non habeant facilis ad eos accessum
Sed ad montem superbie omnes hostes spirituales et vicia et demones
 facillime accedunt . vnde ecclesiasticus . x . legit de superbia . **Q**ui tenu-
 erit eam . adimplebit maledictis . id est vicijs . **I**tem montes so-
 lent esse mundi et sani . quia ibi sordes confluere non possunt
Sed mons superbie immundior est et minus sanus cete-
 ris locis . quasi enim contra naturam . ad eam omnes sordes confluunt

Vnde. q̄. mons pestifer est. scđum illud iere. ij. ecce ego
ad te mons pestifer. quali corrupis vniuersā terrā. Se
cunda ratō est. quia fere omnia bona fugiūt montē supbie
Est em̄ mons gelboe. in quo nec ros nec pluuia descendit
Si omnes mōtes qui sūt in circuiū ei? visitaret dōmīn?
a mōte tñ supbie trāsiret. desup recipit nō mons iste. nec
rorem gr̄e neq; pluuiā interioris doctrine. fluiū? etiā hu
mane doctrine. non pōt ad eum ascēdere. superbi em̄ impa
cientes sūt. eruditōnis vel correctōnis. Due vō sunt cau
se huius spūalis siccitatis. q̄ est in mōte superbie. vna est
hec. q̄ mons iste situs est in laterib; aquilonis. Juxta il
lud quod dicit p̄m? superbo. ysa. xiiij. Sedebō in mōte te
stamēti. in laterib; aquilonis. Vent? em̄ aquilo dissipat
pluias. vt legit̄ in p̄i. Alia causa est ip̄a altitudo. aqua
em̄ gr̄e vel doctrine confluit ad loca humilia. vnde in p̄s.
Inter mediū montiū p̄trāsibūt aque. Tercia rō est. quia
si qua bona sunt in monte isto. in piculo sūt. vñ sapiens. su
perbia omnia habet in piculo. humilitas in tuto. Quarta
ratō est quia fere omnia mala accidunt in monte isto. p̄flāt
ibi diuersa ḡna ventoz. quia p̄flāt altissima venti. cor
da etiā eozū qui morāt̄ in monte illo. cōgellant̄. vñ ecē
xlviij. Frigidus vent? aquilo flauit. ⁊ gelauit cristallus
ab aqua. Flatus aquilonis. intelligit̄ suggestio dyaboli.
ad quem flatū. cōgellant̄ corda supboz. ⁊ quia induran
tur. ⁊ quia sunt absq; dilectōne dei ⁊ pximi. in mōte isto.
angelus factus est dyabol? vñ bern. quem sequimini mi
seri homines quam sequimini. An non videris sathānam.
tanquam fulgur cadentem. nonne iste est mons. in quem
ascendit angelus ⁊ dyabolus factus est. Augusti. super
p̄s. Supbia angelum fecit dyabolum. hominē humilitas
deū. In isto monte saul demoniac? siue arreptici? factus
est. vñ. j. reg. xvi. ecce spūs dñi mal? exagitat te in hoc
etiā mōte nabuehodonosoz in bestia est conisus. vt leo eēt
in posteriōrib; bos i anteriorib; admin? sed; q̄ sibi videbat̄

Ista eadem ho die accidunt multis. in monte supbie. alij em ibi dyaboli efficiunt p inuidia. ad modu dyaboli glaz alijs inuidentes. alij arreptich p iram. alij vero boues. solum de pabulo sui corpis curates. ps. Mutauerunt glam suam. in similitudine vituli comedentes fenum. alij vero leones per cupiditate et rapina. pu. xxviii. leo rugiens. et vrsus esuriens. princeps impius sup populu paupere. Quarta stulticia superbi est. q cum ipse possit descendere cum facilitate et maxima utilitate. potius elegit ascendere cum magno dampno et cum magna difficultate. bern. Abusio o pultas filioz adam. quia cum ascendere difficilimu sit. descendere autem facilimu. ipsi et leuiter ascendant. et descendunt difficilius. pati ad honores et celsitudines graduu ecclesiasticoz ipsi angelicis humeris formidandos. Idem Conatur quis monte potestatis ascendere. quatos putas contedictores habebit quatos inueniet repulsores obstacula quata qua difficilem via. Nec est ista stulticia superbi pua. cu potius vult p arduaz viam ire ad morte sua. quam p humile ad vitam pocius vult ascendendo ire ad suspendiu. qua descendendo ad regnu eternu. Quinta est q ipse ad dignitate tendit per indigna. et ad dominatonez p miserima seruitute. De pmo dicit sen. non sit tibi ambitio. q ad dignitate nisi per indigna te non adducet. Ad sedz pmet h q dyabolus euz ostendisset dno glaz mundi dixit ei. hec omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. math. iiii. In quo facto insinuat. q dyabolus eos qui appetunt dnatonez anqua ea optineant. redigit in miseram seruitutem. Que em miserior seruitus qua seruitus vitoz. bern. An non seruus cui dnat iniquitas. ita et maxime nisi indignus iudices homine tibi qua viciu dnatari. Sexta est. q ipse tm appetit exaltatone q no videt curate qualis sit exaltato illa. vtz sit ad maluz vel ad bonu suu. Interdu em dnat homo homi. ad malum suu. vt legit eces viii. vt aut appareat quata sit stulticia h. vi. spes exaltatois pone. qz vicia appetenda est.

Prima est ad dei honorem. et ecclesie edificatōnez. ut cū
 aliquis hōis emīentiam vite. ponit in emīentia dignitatis.
 ut sit q̄si lucerna lucēs ad dei gl̄iam et pximoz exempluz
 unde luc. xi. **N**emo lucernam accēdit et in abscondito po
 nit nec sub modio. sed sup candelabz. ut qui ingredunt
 lumē videant. ad phil. ii. **I**nter q̄s lucetis sicut lumina
 ria in mundo. et mat h. v. sic luceat lux v̄stra. co. ho. ut
 vi. opa. v. bona ut glori. p. v. qui in celis est. **S**ecunda
 est ad delectōnez seu p̄cipicium. de qua satis dictum est p̄
 us. quam constat non esse appetendā. **T**ercia est ad sup
 pliciū. hoc mō exaltant qui suspendūt. et talis est exal
 tātō supbi. **A**d hoc em̄ pcurat diabolus. q̄ ipi exaltēt ut
 amplius cruciet. et in p̄senti et in futuro. **A**d p̄mū p̄tinet
 illud bern. **D** ambitō ambiciētū crux. quomodo om̄s tor
 ques et om̄ibz places. **E**t illud. q̄ dominus coronā spineam
 habuit. **O**m̄is em̄ corona spinea est. quia non habet dig
 nitas absqz cruciatu. **D**e sedo sapie. vi. **P**otentes poten
 ter tormēta patient. **Q**uarta est. ad obprobriū. talis est
 exaltātō facinoroz qui ponūt in pandulacro vel in scala
 p̄ reatu facinoroz suoz. **T**alis est exaltātō. cum aliquis
 in manifesto peccato existēs p̄ficiat alijs. **Q**uanto em̄ in al
 tōri loco ponit. tanto peccatū ei⁹ plibus ostendit. **V**nd
 Seneca. **E**ozum qui in turba sūt que non excedūt. latēt vir
 tutes ut appareant diu luctāt. et vicia tenebras habent.
 nostra facta dictaqz accipit rumor. et ideo nullis maḡ eu
 randū est qualē famā habeāt. q̄ qualēcūqz hūerint magnā
 habituri sūt. **W**etius in li. sol. **C**ollata improb̄ dignitas n̄
 mō nō efficit dignos. s̄ p̄ci⁹ p̄dit et oñdit i dignos. **Q**ua
 le ē h̄ ut ille q̄ mortu⁹ ē i peccō nō solū q̄riduan⁹. s̄ etiaz
 q̄dragenari⁹ ut fetore suo alios corrupat. i alto loco velit
 poni. qui p̄ci⁹ desiderare deberet ut sub terra abscondere
 rur. sicut corpora mortua abscondunt. ne fetore eoz ho
 mines corrupāt. **F**etor iste figurat⁹ est in fetore anthi
 ochi. ii. mach. ix. vbi d̄r q̄ fetore ei⁹ exercit⁹ ḡuabatur

Talis est velut lucerna extincta. tetrum sumū de se emit
 tens. vnde abscondendus est. non super candelabrum ponē
 dus. **Quinta** est ad ludibrium. vt quando alicui facuo ē
 duntur insignia regia vel episcopalia. qui tamē nō est rex
 vel episcopus. **Et** talis est exaltatō hominis superbi. qui sig
 num habet libertatis. cum seruus sit omniū vitōꝝ. tullius
Omnis stultus seruus. omnis sapiēs liber. pntetur ne im
 perator hoc nomine dignus. **Quomodo** em̄ libero impera
 bit. qui non potest cupiditatibꝫ impare **Refrenet** prius
 libidines. spernat voluptates. iracundiā teneat coherces
 at auariciam. ceteras animi lates repellat. tunc incipiet
 imperare. cum ipse turpitudini ac dedecori parere desistit
 dum hijs obediēt. non modo imperator. sed liber oīno ha
 bendus non est. **Superbus** habet signa dignitatis. cū ipse
 omni bono sit indignus. **Indignus** etiā est pane quo vesci
 tur. et etiam vita. vnde **platus** qui non hēt ea que p̄tinēt
 ad platum. non est platus. sed simia plati. **Iuxta** verbū
 bern. dicētis. simia in tecto. rex facuo sedens in folio. **Si**
 mia non est in tecto ad suū honorē s; ad hominū derisionem
Sic platus in honesto. derisio est hoim quasi platus est et nō
 est v̄ platus. vnde. ysa. xxij. d̄r ad sopnā prepositū tēpli
 tu quis hoc. aut quasi quis hoc. quasi diceret ei. nō es q̄s
 sed q̄s quis. **Illusio** ista figurata est in illusione dñi. ma.
 xxvij. vbi d̄r. **Et** exeūtes eū clamidē coccineaz circūdēde
 runt ei. et plectētes coronaz de sp̄mis posuerūt sup caput
 ei. et arūdine in dext̄a ei. et genuflexo illudebāt ei dicen
 tes **Aue** rex iudeoz. et expuētes in eū acceperūt arūdies
 et p̄ueiebāt caput ei. **Omnia** ista fiunt sp̄alit̄ indigno. q̄
 alijs p̄ficiūt. veste em̄ inocētie exiūt. et rapacitate et crude
 litate. que est velut vestis coccinea pauperū sanguine cru
 entata induit̄. **Corona** etiā de sp̄mis plectitur. quia dig
 nitates illius multiplex punctō cōmitat̄. arūdo q̄ est ex
 teriꝫ lucida et interiꝫ vacua i manu eiꝫ pot̄. qz ipse potēs
 est i alios. s; in se ifirmisimꝫ est. nllī vitō resistere valēs

Venuflexo ille a ministris suis illudicitur. quia ab illis vocatur dominus. quorum vere est servus. cum sollicitudo de victu et vestitu eorum ad eum pertineat. **S**alutat etiam ab eis. qui procurant mortem eius. **S**puunt etiam ministri in faciem eius. dum eum facinoribus suis polluunt. **A**rundine caput eius percuciant. dum potestate ab eo recepta animam eius ledunt. **S**exta spes exaltationis est que fit ad ventilationem et dispersionem. **S**ic palea exaltatur ut a grano sepereretur. pulvis etiam exaltatur. ut a vento dispergatur. et talis est exaltatio superbi. qui dyabolo procurante in sublimitate dignitatis ponitur. ut a bonis sepetur et elongetur. **J**ob. xx. **T**ollet eum ventus vrens. et in ps. **N**on sic impij non sic. sed tamen p. qui p. v. a. f. t. **N**on est ergo omnis exaltatio appetenda. cum non omnis sit ad honorem. vnde super illud **J**o. xix. **P**lectentes coronam de spinis. dicitur gloria. **L**oco ignominie est apud indignum dignitas. **S**eptima stulticia superbi est. quod cum ipse super omnia appetat ascendere. tamen viam refugit per quam solus est ascensus. scilicet humilitatem. **P**er humilitatem ascendite ad sublimitatem quia hec est via et non est alia propter eam. qui aliter vadit. potius cadit quam ascendit. **C**ristus cum per naturam divinitatis non haberet quo ascenderet quia ultra deum nichil est. per descensum quo cresceret invenit. **O**ctava est quod cum ipse sublimitatem appetat in loco tamen in infimo se ponit et cum credit ascendere descendit. **L**ocus valde altus est humilitas. cum sit vicina altissimo. **A**mbrosio. **N**il exelsi? humilitate. que tanquam superior nescit extolli. **S**upbia vero locus valde infimus est. cum maxime distet a deo. vnde super illud ps. iuxta est dominus hijs. qui tribulato sunt corde. dicitur gloria. **A**ltus quidem dominus est. vicinat tamen humili. et non se erigenti. et **G**regorius loquens de illo verbo dicitur dicitur eos dum alleuarent. ait **N**on dicit postquam eleuati sunt. qui a ipso eleuari extrinsecus. interius cadere est. **I**dem **D**ominus qui temporaliter erigit. eo ipso quod extollitur inclinatur.

Non est. q̄ ipse potius elegit esse in tempestate. quaz in tranquillitate. tempestas est ip̄a potestas. Grego. Quid est potestas culminis. nisi tempestas mentis. Decima est q̄ cum ipse ingredi velit per humilem ostium. collū tamē extendit ⁊ caput eleuat. Job. xv. Cucurrit aduersus deum. erecto collo. ostium paradisi x̄ps est. ⁊ est valde humile ostium. vnde super illud ioh. x. ego sum ostium dicit glo. hoc ostium est ianua humilis. Qui per hanc vult intrare. oportet vt se humiliet. ne si erectus sit offendat in humilem ianuam. Undecima est. q̄ illos qui b̄ peccatum p̄esse cupit sibi supponit. Vnde greg. super iob. xxvj. tāto ruz pondera vnus quisq̄ ferre compellit. quantis in h̄ mundo principat. Duodecima stulticia superbi est. q̄ ip̄e per viam arduam incedere querit. qui per viam planaz incedere nescit. non attendens illud poete. Qui cadit in plano. vix tamen hoc euenit vnquam. si cadit vt tacta. surgerē possit humo. mirum est q̄ ille qui ita se uidet in plana cadere via. ita appetit ardua loca. et qui nescit operari in plano loco. appetit operari in turribus ecclesiarum. non attendens illud bern̄. facile est in alto se contuentem obstupescere. ⁊ d̄ vita periclitari

¶ Quod superbia sit valde periculosa infirmitas. ca. ix
Item facit ad detestatōnem etiam superbie. hoc q̄ ip̄a est valde periculosa infirmitas. ⁊ valde deformitas. habet etiā miserā seruitutem. ⁊ magnam debitatem. Est autem superbia periculosa infirmitas quia defacili incurritur ⁊ non defacili curat post curatōnē etiam defacili in eam reciduat. q̄ defacili non curet. patere potest ex eo. q̄ nullus sine ea perit. vnde glo. sup id. Jo. vj. hęc est volūtas ei⁹ q̄ misit me patris ⁊ c. de tumētibus perit. de pusillis nichil. Et. math. xvij. Non est voluntas ante patrem vestrum qui in celis est vt peat vnus de pusillis istis. Triplex autem ratō potest assignari quare aliquis defacili incurrat infirmitatem superbie. Prima

372
/

est. quia non putat esse tanta infirmitas. quanta est. et ideo non uitatur sicut uitanda esset. vnde grego. Cum nimis turpis superbia creditur. nimis uitatur. Luxuriam eo magis erubescunt homines. quia omnes turpem eam esse nouerunt. Secunda est quia manifestiora inueniuntur exempla superbie quam aliorum vitiorum. Fornicatores enim et alij peccatores occultant peccata sua. sed superbia palam committitur. Tercia propter multiplicem materiam. a qua superbia oritur. potest enim oriri ex quocumque bono. quod autem non curetur defacili. patet ex illo verbo ecci. iij. synagoge superbiorum non erit sanitas. et ex illo verbo Job. xv. Cur etis diebus vite sue impius superbitur. Multiplex autem ratio potest ostendi. quod non defacili curetur hec infirmitas. Primo per hoc quod infirmitati dyaboli. que est incurabilis oino assimilatur. peccatum enim luciferi fuit superbia. Secundo per hoc quod non cognoscitur hec infirmitas. etiam illi qui pleni sunt superbia usque ad oculos. qui superbe comedunt et bibunt incedunt et dormiunt non cognoscunt eam. et quia non cognoscitur ea defacili non curatur. quod autem non ita defacili curetur quia non agnoscitur. patet ex his testimonijs scripture sequuntur. Aug. nemo insanabilior eo. qui sibi sanus videtur. bene scio longius esse a salute membrum quod obstupuit. et egrum sese non sentientem periculose laborare. Ambrosius. Grauisime peccas qui ignoras. Seneca. Inicium salutis est cognitio peccati. Idem difficulter ad sanitatem peruenimus quia nos egrotare nescimus. Idem in his morbis quibus animo afficimur. quo quis prius se habet nimis sentit. somnia sua narrare vigilantis est. et vitia sua confiteri sanitatis indicium est. Tertio per hoc quod remedio non uiuatur. ymmo interior fit. Superbia causa fuit. quare iudei de predicatone christi deteriores facti sunt. Vnde Ioh. ix. Ego in iudicium veni in hunc mundum ut qui non vident videant. et qui vident. ceci fiant in tali. super illud. Qui non videt humiles ceci. Et super illud. qui videt alia in tali. sapientes

superbi. venit ergo dominus in hunc mundum ut humiles
 ceci illuminarent. et superbi sapientes excecarent. Unde
 et subdit in eodem ca. euangelij domini. Si ceci essetis non
 haberetis peccatum. idest. Si vere cecos vos esse reputa
 retis. nunc vero dicitis quia videmus. ideo peccatum vestrum
 manet. q. figuratum esse videt. Math. xxvj. vbi legitur
 petrus amputasse auriculam seruo principis sacerdotum
 Petrus enim idest cognitio aufert. multis litteratis audi
 tum predicacionis. vel aurem obediencie. Ad quod videt per
 tinere illud ps. xxvj. Vidisti hominem sibi sapientem vide
 ri. magis spem illo habebit insipientes. Quarto quia pietas
 dei non ita respicit superbum sicut alios peccatores. vnde
 greg. Celestis medicus egros non respicit. quos etiam de
 medicamento deteriores fieri videt. Quinto quia superbia
 maxime distat ab humilitate. quia est ei contraria. sola au
 tem humilitas est via ad curacionem. Unde super illud.
 Job. xxxj. si letatum est in abscondito cor meum dicit greg.
 Superbia quanto longius ab humilitate. tanto grauius
 est in desperacione. idest tanto minus potest haberi spes de
 futura correptione eius. Ad ostendendum etiam q. de facili in
 eam recidit. et eadem possunt adduci. que posita sunt ad
 ostendendum q. de facili non curatur. ¶ Quod superbia
 sit magna deformitas.

Ca. x

Sed autem superbia magna deformitas. quia gib
 bus est. quo aliquis a sacerdotum domini repellit.
 leui. xxi. homo de semine tuo per familias qui ha
 buerit maculam. non offert panes domino deo suo. nec ac
 cedit ad ministerium eius. Si cecus fuerit. si claudus.
 si paruo vel grandi et torto naso. si fracto pede vel manu.
 si gibbus. si lippus. si albuginem habens in oculo. si iugem
 scabiem. si impetiginem habuerit in corpore vel hermosus.
 Cecus est homo illiteratus. vnde. ysa. xliij. Quis cecus ni
 si seruus meus. Cecitas ista multum nocet hodie in eccle
 sia dei. vnde ysa. v. propter captiuus ductus est populus

meus. quia non habuit scientiam. et eiusdem. xlvj. omnes
 bestie agri venite ad deuorandum vniuse bestie saltus. Spe
 culatores eius ceci omnes. Claudus est qui quandoq; in
 elinat ad seruendū deo. quandoq; dyabolo de qua claudi
 catōne. iij. reg. xvij. vs quequo claudicatis in duas ptes
 si dominus est deus sequimini eum. si autem baal sequimini
 illum. paruū nasum habet. cui parum fetent peccata. gñ
 dem nasum habet et tortum cui multū fetet peccatū. sed
 ipi plone peccanti indignant. Contra q̄ dicit ad ephese.
 iij. Omnis amaritudo et ira et indignatio. et clamor. et blas
 phemia tollant a vobis. fractum habet pedem vel manum
 qui impotens est ad ambulandū in via domini vel bñ ope
 randū. Gibbum habet qui superbus est. Lippus qui ter
 renam sollicitudinē habet qua visus eius impedit. Albu
 go in oculo est oppositō pprii candoris vel innocentie. Su
 gem se abiem habet qui in corde suo immūdas cogitatōes
 iugiter versat. Impetigo ad iram. est licca scabies. sine do
 lore fedans decorem. Vnde impetiginē habet qui est infā
 mis. Vermosus est. cui interiora nimis descendūt. vnde
 liget auarum qui picit in vita intima sua. Superbz etia;
 in vili seruitute est. Cum enim omniū iudicia timeat omni
 um seruus est. i. cor. iij. Qui autem me iudicat dominus
 est. sen. Minus quā seruus est. qui seruos timet. Tan
 te etiam debilitatis est superbz. vt ppter eam arundini cō
 paretur. Math. xj. Quid existis in deserto videre. arun
 dinem vento agitātam. Comparatur etiam arundini. eo q̄ in
 terius sit vacuus. Rug. exte plenus. intus vacuus. car
 ne crepat. corde mendicat. ¶ Superbia comparatur di
 uersis rebus. ¶ Capi. xj

Ualere etiam possunt ad detestatōnem superbie.
 diuerse creature. qui ho superbia vel superbus cō
 paratur. Comparatur enim vento. fumo. palee. spu
 me. cornicule. vesice. Vento autem comparatur multipli
 catione. Primo vt ostendatur quantum timēda sit homi

Cum ipsa sit ventus. homo vero puluis. unde genesi. iij. a puluis es et in puluerem reuerteris. Secundo ut ostēda tur quantum noceat superbia luci sapie et rori gratie. Vē tus enim extinguit lucem. et siccat rorem. Aug⁹. Lucer na ut non extinguat ventum supbie nō paciatur. Tertō ut ostendat superbia pēcipue esse timenda hīs qui in al to sunt. perflant enim altissima venti. Ideo dicit apostol⁹ p̄ma tibi. vj. p̄cipe diuitib⁹ huius seculi non sublime ca p̄re. Supbia in alto orta est p̄mo. e. in celo. et ideo liben ter in alto morat⁹. Quarto quia supbi sicut ventus sonāt Sunt em̄ frequenter garruli et tumultuosi. p̄s. p̄rius me moria eorum cum sonitu. Quinto quia facit in hominē q̄n dam tempestatem. sicut ventus in mari. p̄s. Ascendūt vsqz ad celos. et descendūt vsqz ad abyssos. cum laudant⁹ tunc ascendūt vsqz ad celos. cum autem vituperant⁹ descendūt vsqz ad abyssos. ysa. lviij. cor impij quasi mare feruens. quod quiescere non pōt. fumo etiam comparatur superbo. quia ad modum fumi quanto plus ascēdit tanto pl⁹ eua nescit p̄s. Inimici vero domini mox ut honorificati fueint et exaltati. deficientes quemadmodū fu. defi. et sicut super bus fumus est in culpa sic erit in pena. ysa. lxiiij. Qui di cūnt recede a me non appropinques michi quia immūd⁹ es. isti fum⁹ erunt in furore meo. ignis ardens tota die. Spume etiā comparatur sine bulle que est super aquam. q̄ cito transit. Dsee. xij. transire fecit samaria regem suum quasi spumā super faciē aque. populus superbie principi consenciens. quādoqz est causa ut cito princeps transeat de vita ista. Cormicule etiā comparatur superbus que dicit⁹ assumplisse pennas aliarū auū et inde superbisse. quibus ablatis mansit turpis et nuda. Sic si a superbo aliena au feras puluis et cinis remanebit. Comparatur etiaz vesice vē to plene. que vesica adnichilum redigitur. dum mortis a euleo vel egritu dīne pūgit⁹. Comparatur etiaz palee p̄ ter leuitatem et inconstantia. et sicut non facit ad valorē fumi

346

vel spume vel palee. q̄ superiorē contendunt habere locuz
sic non facit ad honore superbi q̄ sup alios vult esse. ymo
in hoc se ostendit spumam vel paleam esse. quia si granuz
esset infimum locuz teneret. aurum q̄ inter cetera metalla
est p̄tōsius. infimum locū sua ponderositate contendit ha
bere. Ad idem nos monet domin⁹ luc. xiiij. Cum inuitat⁹
fueris ad nuptias recumbe in neuissimo loco. ¶ Quod
diligenter velit domin⁹ cauere suis a supbia. ¶ Ca. xij.

Ultimo potest valere ad detestatiōem superbie is
q̄ dominus ita vult diligenter cauere seruis suis
a vitō isto. potius vult habere stultos seruientes
ignibiles. infirmos. contemptibiles. pauperes. peccato
res. ⁊ etiam pauiores quā habeat eos superbos. Omnia
ista ex verbis scripture que sequuntur possunt esse manife
sta. i. cor. p̄mo. Que stulta sunt mūdi elegit deus ⁊c. Et
super illud ioh. vbi loquit⁹ de nathanael dicit giosa. q̄ na
thanael. quia doctissim⁹ erat non est in apostolatū elect⁹
Omnes enim apostoli de indoctis assumpti sūt. vt confun
dantur sapiētes. ⁊ aug⁹. nisi humiliter ⁊ fideliter p̄cederz
piscator. non humiliter sequeret⁹ orator. ⁊ p̄ma cor. p̄mo.
ignobilia ⁊ contemptibilia mundi elegit de⁹. ⁊ ea q̄ nō sūt
vt ea que sunt destrueret. vt non glietur omnis caro in cō
spectu eius. ⁊ super. ij. reg. dicit q̄dam glo. Que mund⁹
per fastum spernit. deus per deuotōnez humilitatis acqui
rit. Et. i. cor. p̄mo. Infirma mundi elegit deus ⁊c. Jac. .
ij. nonne deus elegit paupes in hoc mundo. greg. nō nun
quam domin⁹ quibus magna tribuit quedam parua rep̄
hensibilia relinquit. vt semper habeant contra q̄ belluz ge
rant. et de victis magnis hostibus mentem non erigant.
quando eos adhuc aduersarij minimi fatigant. Sed q̄d
mirum quando illa superna regio in ciuibus suis ex parte
dampna ptulit ⁊ ex parte fortiter stetit. vt electi angelo
rum spūs. dum alios per superbiam cecidisse conspicerēt
ipsi tanto robustius. quanto humilius starēt. permisit etiā

267
Seus dicitur peritum mortaliter peccare ut sic humiliaretur
permisit etiam iudam omnino perire. qui erat de ordine et nu-
mero apostolorum et societate domini. ut nullus in quocumque
ordine sit inde superbiat. Et breuiter omnes miserie quas
viri sancti sustinent. adhuc sunt ne superbiat. unde. ij. co-
xij. ne magnitudo reuelationum extollat me. datus est mi-
hi. scilicet. car. m. angelus. scilicet. qui me col. Greg. dum vicia
temptat nos. proficietes in nobis virtutes humiliant. Aug. 1.
De venenu superbie. non nisi veneno temptationis curandū
Et greg. super Job. Jebuseum israel tollerat. ut humana
mens de se humiliata sentiant. dum minima non superat. et tam-
neque per omnia ista domat superbia. humani cordis. unde beatus.
De mira facultas cordis nostri. cuius elatione perfecte di-
mittere. cuius ceruicosos motus omnino domare. humili-
tatis tanta materia non sufficit. quin adhuc superbiat terra
et cinis. absque modo videtur dominus persecutus fuisse su-
perbiam. doctrina seque et exemplo Doctrina cum consiliis
luc. xiiij. recumbite in nouissimo loco. non dixit in medio
loco sed in nouissimo. et mat. xvij. nisi consili fueritis et
effi. sicut p. et. et ibidem. Quicumque humiliauerit se sicut
paruulus iste. ma. est in regno ce. Exemplo etiam videtur
persecutus esse superbiam sine modo informatione hominis.
cum quasi in eadem veste socialit purpuram cum sacco. a-
nimam carni coniungendo. et ex brutali natura et anima que
filiis est angelice nature hominem constituit dignissimam crea-
turam. ymo lymo terre copulauit. et iuxta verbum psal. ce-
los induit tenebris. et posuit saccum operimentum eorum.
Nun constat esse factum spiritum contra superbiam. Item absque
modo videtur superbiam persecutus fuisse. eius ad ipsam de-
struendam semetipsum exinanivit formam seruum accipiens
et eum pedes discipulorum lauit. unde ioh. xiiij. dicit ei pe-
trus. Domine tu michi lauas pedes. quasi dicat Non la-
uabis michi pedes in eternum. quia nimia esset hec humi-
litas. que precipue videtur extitisse in passione. unde passio

elus excessus vocatur. luc. ix. Dicunt aliqui q̄ nimis potest esse humilis homo. sed quātumcumq; humiliaverit se tamen humilior xp̄o non erit. cum ip̄e nouissim⁹ viroꝝ fuerit. ysa. liij. ¶ De supbia interiori ⁊ exteriori. iij. ps

Sequitur de diuisione supbie que p̄mo diuidit̄ in superbiam interiorē ⁊ exteriorē. Interior aut̄ diuiditur in superbiam intellect⁹ ⁊ superbiam affectus. Superbia intellect⁹ quatuor habet spēs. Prima est quando aliquis credit sua bona habere a se. Secunda est cum aliquis credit a deo sua bona habere sed suis meritis. Tercia quando credit se habere q̄ non habet. Quarta quando in opinione sua p̄fert se alijs vnde versus. Ex se p̄ meritis. falso. plus omnibus inflant.

¶ De p̄ma specie interioris supbie. ¶ Ca. p̄mū

Prima sp̄e laborabant philosophi. qui dicebāt labia nostra a nobis sunt. De hac sp̄e Job. xj. vir vanus erigit̄ in superbiā. ⁊ quasi pullum onagri se liberum natum putat. Superbus nichil credit se tenere ab aliquo. Videt̄ tamen q̄ null⁹ habeat hanc sp̄em superbie. Null⁹ enim est qui non credit bona sua a deo habere. vnde bern. super illud. oleuz effusum nomen tuū. quis tamen insanus erit vt aliūde quam a deo aliquid habere p̄sumat. nemo sane ⁊ infidelis videt̄ esse in hoc errore. ber. Inexcusabilis est infidelis si non diligit deū. ex toto corde. tota anima. tota v̄tute. nempe clamat intus ei innata iusticia. quia ex toto se diligere debet illum cui se totus debere non ignorat. Ad q̄ dici potest. q̄ ideo dicitur superbo credere bona sua a se habere. quia facit ac si crederet. Simili modo loquendi dicitur d̄ aliquo. quod non credit cristum filiū dei esse. cum nec terretur eius cōminatōnibus. nec attrahitur promissionibus. nec p̄ceptis obtemporat. nec cōsilijs acquiescit. vt dicit bernhardus.

¶ De. vi. que dicitur facere superbus quasi credit bona sua a se habere.